

Pētījums par sociālo un humanitāro zinātņu ekosistēmu Latvijā

Ilona Kunda, Dr.sc.soc.

LZA HSZN izbraukuma sēde

2018. gada 26. aprīlī

Pētījuma konteksts

- SF programmu *atvēršana*, PostDoc kā jauns instruments; saasinās diskusijas par SHZ devumu
- SHZA iniciatīvas grupa, IZM **iepirkums**
- Darba uzdevums: SHZ zinātņu ekosistēmas kā **Viedās specializācijas stratēģijas (RIS3) nozares ar horizontālo ietekmi** analītisks apraksts
- Līdz tam: specializēti pētījumi, vai par posmu līdz 2013.g. (>>> AI un ZI reformu sākums)
- Īstenošana: 12 nedēļas 2016. gadā, SIA «Jaunrades laboratorija», sociologi+antropologi

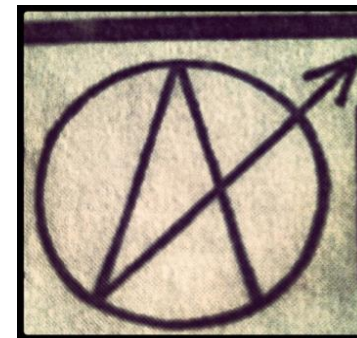
Ekosistēmas pētījuma raksturs

Pētījums nebija:

- «nozares* inventarizācija»
- reprezentatīvs kvantitatīvs pētījums par visas ekosistēmas darbību
- mēģinājums reducēt SHZ uz šauru tautsaimniecības mērķu apkalpotāja lomu

Pētījums bija:

- piedāvājums par Latvijas SHZ lomu sistēmu, pamatots Latvijas datos**
- mēģinājums paplašināt izpratni par to, kas ietilpst tautsaimniecības attīstībā, *aiziet* no tehnokrātiskas inovāciju izpratnes

- lielāko dalībnieku grupu, komunikācijas īpatnību, neizmantoto iespēju raksturojums

Process

- Cirkulārs: politikas dokumenti + ieinteresētās puses + ZI aktivitāšu analīze (N=185) + teorētiskie modeļi (*zināšanu pārnese, SHZ institūcijas kā zināšanu radītāji un izplatītāji*) + nodarbinātības statistikas analīze
- Zināšanu ietilpīgo nozaru uzņēmēji, augstskolu un ZI vadība, zinātnes nozaru asociācijas (N=17); virtuālas diskusijas (N=6)
- **Atslēgvārdi:** cilvēkresursu kvalitāte, zināšanu bāze valsts pārvaldes lēmumiem, izpratne par cilvēku rīcību un sadarbību; sabiedrības iesaiste un refleksija par pieredzi

SHZ lomas pēc *ekosistēmas pētījuma*

1. Sabiedrības izaicinājumu un jaunu iespēju analīze, zināšanu bāze pārvaldei

- refleksija par sabiedrības aktualitātēm (cēloņi un risinājumi), datu atklātība

2. Cilvēkresursu sagatavošana darbībai komplicētā pasaulē

- darba attiecību jomā, kopienas dzīvē, iedzīvotāju bāzes saglabāšana, sociālais kapitāls, analītiskā un kritiskā domāšana, komunikācija, spēja savienot atšķirīgas perspektīvas, interpretēt

3. Inovācijas veicinošu zināšanu un prakšu veidošana

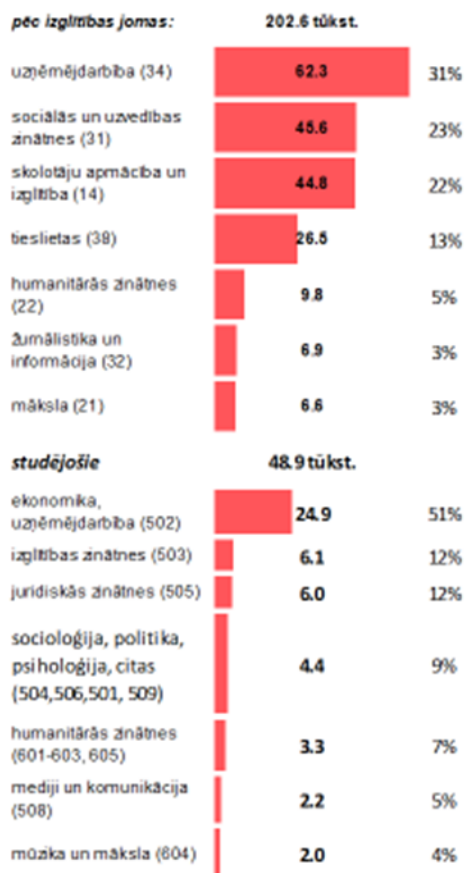
- jaunas idejas par sabiedrības vajadzībām, «labu dzīvi», jaunas sadarbības prakses, organizatorisko un sociālo inovāciju nozīmes apzināšanās

Cilvēkkapitāls darba tirgū

Izglītības un zinātnes ministrija

Nodarbinātie* 2015.gadā ar SHZ augstāko izglītību un studējošie

Nodarbinātie SHZ bakalauri
136,9 tūkst.

Nodarbinātie SHZ
maģistri un doktori
65,7 tūkst.

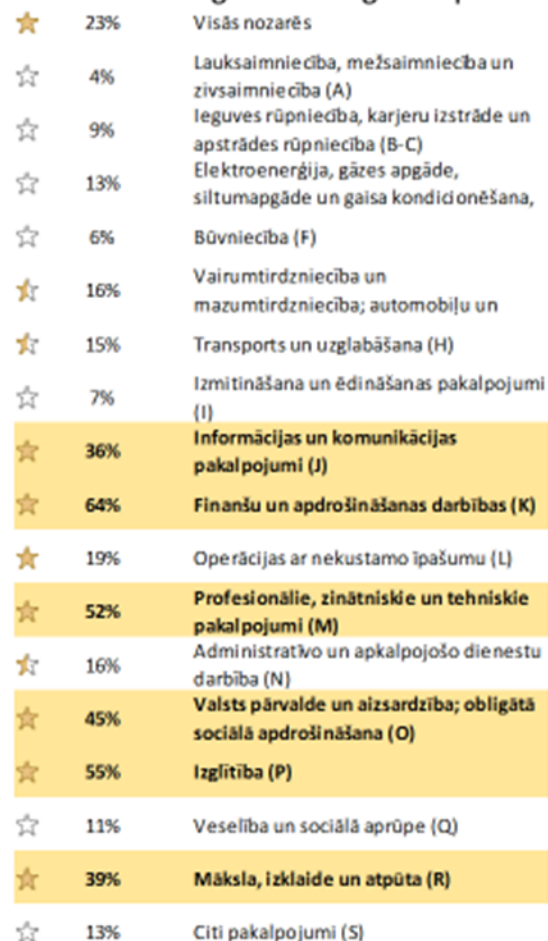
Pārējie studenti
SZ 34.9 tūkst.
HZ 4,2 tūkst.

Maģistranti
SZ 7,7 tūkst.
HZ 0,9 tūkst.

Doktoranti
SZ 937 HZ 191

Zinātniskie
darbinieki
SZ 1703
HZ 942

Nodarbinātie 2015.g. Ar SHZ izglītību pret visiem

* Datu avots: CSP Darbaspēka izlases veida apsekojums 2015.g., CSP statistika par strādājošajiem zinātniski pētnieciskajā darbā, 2015.gada statistika par Augstskolām un koledžām. Apkopojumam ir ilustratīvs raksturs.

Ekosistēmas īpatnības

- 1) Valsts un privātas ZI SHZ jomā, 2) komercuzņēmumi (tirgus pētījumi u.c.);
- Kopumā sarūkoša zinātnisko darbinieku bāze (2016.g. mazāk nekā 2012.g.), daļlaika nodarbinātība;
- Nošķirumi: pētnieki-mācībspēki, valsts-privāti, fundamentāli-lietišķi;
- Relatīvi vājas iekšējās saiknes (fragmentācija)
- Neprognozējami zinātnes finanšu avoti (VPP, FLP, SF, relatīvi maz h2020 projektu) un diversifikācija;

- Aktīva zināšanu radīšana, bet relatīvi problemātiska to tālāknodošana/komunicēšana;
- Plaša neformālas un *neredzamas* sadarbības sfēra - pētnieku iesaiste specializētu biedrību, uzņēmēju pētījumos;
- Starptautiskajā sadarbībā vēsturiski stabilas saiknes ar noteiktu starptautisko partneru/valstu loku;
- Pēc 2016.g. virkne politikas pasākumu (ZI konsolidācija, kopīgas studiju programmas, starptautiskās sadarbības veicināšana, u.c.); daļas pasākumu *ietekmi uz ekosistēmu* vēl nevar novērtēt.

Pēc 2016.g....

Būtiski zinātnes politikas pasākumi:

- SF atbalsts starptautiskajai sadarbībai, institucionālās kapacitātes celšanai, kopīgām studiju programmām; rezultātu komunikēšanai VPP
- Izmaiņas finanšu instrumentos (VPP, FLPP)
- NB: SHZ ekosistēmas aprakstam tikai **reformāla loma**

Daži rezultāti:

- PostDoc pirmajā kārtā SHZ pretendentiem **labas sekmes, 23% (=ataudze)**
- Pieaudzis publikāciju skaits Scopus un WoS indeksētos izdevumos
- Zinātnes bāzes finansējums joprojām **65% no aprēķinātā**
- Bažas par virknes RIS3 mērķu neizpildi, īpaši privātā finansējuma piesaisti pētniecībai

Tematiskas tendences:

- Ar digitalizāciju saistītas pētījumu tēmas un rīki
- Nacionālās drošības tēma
- Pētniecības datu pārvaldība, datu atkalizmantošana
- Pētījumos priekšplānā izvirzās sabiedrības problēmas kā bāze starpdisciplināriem pētījumiem, piemēram, sabiedrības nevienlīdzības izpēte (World Social Science Report 2016), meklē jaunas formas, kā stiprināt pētījumu ietekmi

BET/UN:

- Daudzviet ES, ASV, Kanādā, Austrālijā SHZ studiju programmas apdraudētas vai tiek slēgtas
- Veido starptautiskas iniciatīvas aizstāvībai un komunikācijai, piemēram, **<http://4humanities.org>**

Paldies par uzmanību

- Pētījums atrodams šeit:

http://www.izm.gov.lv/images/statistika/petijumi/SHZ_ekosistemas_apraksts.pdf

Īpašs paldies pētījuma līdzautorēm

Elīnai Ozoliņai un Kristīnei Rollei, aktīvistiem no grupas
«Sociālo un humanitāro zinātņu aizstāvībai»